

Section 16. Lingüística y Filología en el estudio del español de América (p. 1369-1427). *Presentación* a càrrec de Micaela Carrera de la Red. El títol d'aquesta presentació final va precedir del de *Lingüística y Filología en el estudio del español de América: estado de la cuestión y prospectiva*. La secció acull, com he indicat al principi, les contribucions a la taula rodona corresponent, començant per la responsable de la secció: Micaela Carrera de la Red, «Lingüística y filología en Colombia: orígenes en la Romanística y prospectiva actual»; Magdalena Coll, «Estudio del español del Uruguay: principales temas y líneas de investigación»; Pedro Martín Butragueño, «El estudio de la variación lingüística del español en México: acotaciones, hitos y áreas de trabajo»; Elsa Mora Gallardo, «Recuento comentado de los estudios sobre el español de Venezuela: últimos años»; Francisco Javier Pérez, «La lingüística académica y sus aportes actuales».

Finalment, i tal com en les anteriors actes dels congressos de la Sociét, resulta ben útil per a la cerca dels diferents autors la *Table des Auteurs* (p. 1621-1628) amb què es completa l'obra. De fet, inclou entrades nominals d'autors (amb els títols corresponents) i també de presidents de secció, la qual cosa propicia unes quantes duplicacions nominals.

D'altra banda, qui es vulgui entretenir a fer un escrutini de les llengües de redacció, observarà que, a part de l'ús de l'espanyol en els textos derivats de les tres conferències plenàries i la taula rodona, l'ús d'aquesta llengua pel que fa al conjunt de textos resultants de les comunicacions (vint-i-nou textos) queda lleugerament per sota del francès i de l'italià (totes dues, amb trenta-dos). Només quatre s'han redactat en una altra llengua d'Estat (i de projecció més enllà d'Europa), el portuguès. Tan sols una, en romanès; i és que, tot i ser Romania el tercer país en nombre de participants en el congrés, com assenyalo més amunt, els col·legues d'aquesta part de la Romània en general prefereixen recórrer a altres llengües romàniques. I cal dir encara que un dels textos és redactat en gal·lec.

Cal celebrar, en qualsevol cas, la persistència d'una tradició centenària de la Sociét de Linguistique Romane (1924-) en la celebració dels seus congressos internacionals. Fem vots per tal que aquestes trobades internacionals puguin donar peu, en molts anys a venir, a noves publicacions que mostrin els progressos i les noves tendències en el camp de la romanística.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

ESPADALER, Anton M. (traducció i estudi) (2021): *Jaufré*. Barcelona: Barcino, 788 p.

Editorial Barcino, de la Fundació Carulla, en el 14è volum de Biblioteca Barcino, col·lecció destinada a publicar i divulgar en edicions accessibles els grans clàssics de la literatura catalana medieval i moderna, posa a l'abast dels lectors el romanç de *Jaufré*, amb estudi i traducció al català del doctor en filologia romànica Anton Maria Espadaler, que amb aquest volum culmina vint anys de treball amb els prop d'onze mil versos en llengua d'oc de la novel·la. No és el primer text medieval occità que Anton M. Espadaler tradueix al català actual: el 2015 ja va encarregar-se de traduir *Flamenca* amb Edicions UB, l'altra gran novel·la occitana del segle XIII.

El *Jaufré* és un romanç de temàtica artúrica escrit en vers occità al segle XIII per dos autors anònims que van inaugurar la tradició de la novel·lística cavalleresca de ficció a la Corona d'Aragó. Espadaler posa de manifest que el *Jaufré* sorgeix a partir d'un coneixement llibresc i immediat de les novel·les de Chrétien de Troyes i els seus continuadors, per això, estem davant d'una peça clau per a estudiar el procés de recepció de la matèria artúrica a Catalunya i la península Ibèrica. La novel·la narra les aventures de Jaufré, cavaller del rei Artús que pren l'encàrrec de venjar una ofensa comesa contra la cort. Jaufré o Griflet ja havia aparegut en diversos *romans* francesos, actuant amb un rol secundari, però aquest romanç és l'única novel·la que Griflet-Jaufré protagonitza.

La seva cronologia ha generat una certa controvèrsia entre la crítica bibliogràfica, malgrat que la novel·la conté una dedicatòria al rei Jaume I. Espadaler insereix la data d'escriptura entre 1272 i 1276. Malgrat que el *Jaufré* és l'única novel·la plenament artúrica escrita en llengua d'oc que existeix, la seva repercussió en els textos occitans i catalans va ser més aviat irrellevant. Així i tot, la història de Jaufré va ser pintada a les parets de la cambra morisca del palau de l'Aljaferia de Saragossa, probablement en temps de Jaume II, i a més a més és l'única obra artúrica que va arribar a Orient, concretament a les Filipines, on trobem la traducció en tagal de la versió castellanitzada del *Tablante de Ricamonte*.

Aquesta nova edició ve encapçalada per un prefaci (p. 7-15) pensat per a poder ser llegit per tots els públics, on s'introdueixen algunes dades generals sobre el context cultural i polític del segle XIII que va motivar l'aparició de l'obra. Sense estendre's en tecnicismes ni debats acadèmics, Espadaler situa el lector i el predispesa a emprendre la lectura.

S'ha optat per dividir els 10.956 versos en vint-i-tres capítols més el pròleg, cadascun d'ells amb un breu títol descriptiu. El romanç es mostra en bilingüe, mitjançant un acarament simultani, pàgina a pàgina, del text original en occità amb la seva equivalent traducció al català actual (p. 19-627). Espadaler ha editat el text occità amb el màxim rigor filològic partint de l'edició del manuscrit *A* de 1960 a càrrec de René Lavaud i René Nelli, però també introduint-hi algunes correccions i modificacions d'acord amb les variants del manuscrit *B*, editat per Clovis Brunel el 1943 i Charmaine Lee el 2006. S'han actualitzat criteris d'edició pel que fa a l'accentuació i l'ús del punt volat, d'acord amb la normativa occitanística actual. A les pàgines de la traducció hi ha algunes notes a peu de pàgina que aclareixen el significat d'alguns termes per ajudar a comprendre millor el text.

S'aprofundeix en les dades superficials que s'havien introduït breument en el prefaci mitjançant un postfaci (p. 629-659) que conté l'estudi d'Anton M. Espadaler respecte de la novel·la i introdueix les més recents aportacions dels estudiosos que han treballat l'obra. Espadaler intenta aclarir el perquè de l'escriptura d'aquesta obra, que descobreix en una correlació entre l'evolució del sistema literari occità-català amb els avatars polítics del moment, concretament les tenses relacions diplomàtiques entre el Regne de França i la Corona d'Aragó del rei Jaume I i l'infant Pere, a causa de les pretensions de Carles d'Anjou sobre Provença i Sicília. Des d'aquest punt de vista, Espadaler formula la idea que el romanç occità del *Jaufré* tindria una dimensió política i de rèplica ideològica: passar pel sedàs de l'humor tot l'univers artúric era una manera de manifestar un punt de vista crític amb la civilització del nord (identificada amb la ideologia cavalleresca que pregonava la narrativa artúrica): «El que s'havia exposat en la novel·la havia de ser respost amb la novel·la» (p. 641).

Segueix un apartat (p. 661-742) que agrupa notes i comentaris respecte d'alguns versos de l'edició, aportant dades històriques i lingüístiques. Es troba a faltar que en l'edició del text no hi hagi cap manera de referenciar específicament els versos que són comentats en aquest apartat final. A les pàgines 743-744 veiem una taula on s'especifiquen tots els canvis que Espadaler ha fet respecte del text de l'edició Lavaud & Nelli, un total de trenta-sis modificacions. Finalment, hi ha una bibliografia (p. 745-783) que esdevé una guia ineludible per a tot aquell que vulgui aprofundir en l'estudi del *Jaufré*.

Si bé el romanç del s. XIII s'adreçava a un públic conformat per la cort del rei d'Aragó, l'edició d'Anton M. Espadaler del 2021 està pensada per a ser llegida tant per especialistes en la matèria com pel públic general, que per primera vegada pot accedir en català actual a una important narració medieval occitana fins ara molt desconeguda. El caràcter lúdic i humorístic de l'obra facilita la seva lectura per part de persones no acostumades a llegir textos medievals. I precisament aquesta característica és la més rellevant del *Jaufré*: el seu objectiu és fer riure, ni més ni menys.

En el seu estudi, Espadaler posa de manifest que el *Jaufré* és una comèdia que capgira l'obscur simbolisme que havia adoptat el *roman* artúric amb el tema del Graal. Una part de la crítica bibliogràfica havia considerat el *Jaufré* una obra seriosa i transcendent, amb un significat religiós o metafòric. Espadaler confronta definitivament aquesta lectura esbiaixada i arriba a la conclusió que les aventures d'aquest romanç són gratuïtes i antisimbòliques. El seu únic sentit és el d'aportar seny i racionalitat al foll univers artúric per tal de parodiar irònicament aquelles obscures històries recitades en francès i riure-se'n.

El *Jaufré*, fins ara un gran desconegut entre el públic no especialitzat, es revela al lector actual com una novel·la de referència dins la nostra tradició literària, al costat de pilars de la literatura catalana i universal com el *Tirant* i el *Curial e Güelfa*, i que té el mèrit d'haver obert la tradició de reescriptures paròdiques del món artúric, sent la primera d'una llarga llista on trobariem el *Quijote* de Cervantes i que podríem fer arribar fins a Mark Twain i, en els nostres dies, als *Monty Python and the Holy Grail*. El *Jaufré* és una obra fundacional que el mateix Espadaler ha caracteritzat com els *Monty Python* del segle XIII.

Anton M. Espadaler, de la mà de l'Editorial Barcino, entona una reivindicació del *Jaufré* i procura atorgar-li el reconeixement que per determinades circumstàncies no ha pogut tenir, ja sigui perquè durant molt de temps no s'ha sabut contextualitzar, situar cronològicament, acceptar la seva perspectiva humorística... Era necessari resoldre aquestes imprecisions i rescatar aquest romanç de l'oblit de la història: «Jaufré constitueix amb Brunissenda una de les parelles més singulars de tota la literatura medieval, i en aquest sentit hom esperaria per a ells una fama que tanmateix no han conegut» (p. 10).

Enric CASAS REIG
IRCVM-Universitat de Barcelona

FERRER I COSTA, Josep / PUJADAS I MARQUÈS, Joan (coord.) (2022): *Joan Coromines, vida, obra i circumstàncies*. Barcelona: Edicions de la Revista de Catalunya 10, 347 p.

D'antuvi, l'obra motiu de ressenya és una peça concebuda i emparada per la Fundació Revista de Catalunya i la Fundació Pere Coromines, dues institucions que des dels orígens s'han compromès en la publicació de treballs fets amb les millors garanties de qualitat i, alhora, transcendents per al coneixement del nostre poble i els nostres conciutadans. Considerant, endemés, qui l'ha coordinada (Josep Ferrer i Costa i Joan Pujadas i Marquès), qui la presenta (Josep Maria Roig Rosich) i quins n'han estat els col·laboradors (a més d'ells tres, Carles Duarte i Montserrat i Àlvar Maduella), vaig concloure, abans de llegir-ne un sol paràgraf, que el resultat final havia d'ésser, com ho és, un llibre excel·lent.

Nogensmenys, una qüestió del tot principal és la dificultat d'haver fet encaixar les diverses aportacions, de manera que ni fossin un collage de discursos interessants sense tenir prou cura de cercar-hi una cohesió basada en la intercomplementarietat; ni tampoc caiguessin en una reiteració fatigosa, sense prou vivesa i diversitat de punts de vista de les facetes que han caracteritzat la vida i l'obra de Joan Coromines i Vigneaux. Ho explicaré amb un exemple: Carles Duarte, en la intervenció sobre *Joan Coromines: coratge, saviesa i determinació* (p. 15-50), entre molts altres aspectes, fa referència al vessant excursionista del Mestre (p. 21-23), i Àlvar Maduella presenta una anàlisi basada exclusivament en aquesta activitat: *La llarga llista de les mil excursions* (p. 257-310); doncs bé, no hi he trobat una sola idea, un sol mot, sobers ni en l'exposició de Duarte ni en la de Maduella.

Aquesta habilitat que imposa als autors unes regles no gens fàcils d'aplicar es resol amb extrema naturalitat, sobretot per dos factors principals: pel fet que Joan Coromines visqué no només llargament, sinó sobretot intensament, fenomen en ell excepcional que fa que podem parlar-ne sempre, perquè mai no acabarem d'haver estudiat amb prou compleció tot el que feu com a investigador i com a persona, encuriosit pels detalls aparentment més insignificants, en un món altrament amb convulsions duríssimes com el que ell visqué i que el condicionà més enllà dels límits que podríem dir-ne normals. I perquè els qui han tirat endavant l'empresa compten entre els millors coneixedors de la figura de Coromines: han treballat amb ell, hi han conviscut en moments de gran tensió i exigència de la feina inacabable, i també de distensió, de lleure; condició que abona un enorme valor afegit: Coromines sabia que per al seu projecte vital complet (que va arribar a escriure des de ben jove mirant de calcular amb encert i precisió els temps per a cada fita principal) no podia fer-se la il·lusió que hom estaria fàcilment disposat al sacrifici i l'engrescament per un pla que no permetia gaires distraccions; per la qual cosa, no per egocentrisme com algú ha volgut donar entenedent, havia de comptar amb les pròpies forces; aquesta convicció com-